

Det Anarkistiska Biblioteket

Hur S.A.C. kom till - Del 2 (Lundakonferenserna)

Gustav Sjöström

Gustav Sjöström
Hur S.A.C. kom till - Del 2 (Lundakonferenserna)
1925

Syndikalismen 1925

sv.anarchistlibraries.net

1925

Hur S. A. C. kom till

II.

”Lundakonferenserna.”⁽¹⁾

Sveriges arbetareklass hade 1908 fått mottaga ett svidande nederlag av den organisatoriskt nymorgnade arbetsköpareklassen och 1909 såg den sin stoltaste solidaritetsmanifestation slås sönder av en ”rationell klyvning”. Under intrycket av dessa händelser framväxte det inom Landsorganisationen ett starkt missnöje såväl med organisationens ledning, som med organisationsformerna. Vid Landsorganisationens kongress 1909 förelåg det också ett stort antal motioner om organisationernas omdaning⁽²⁾. Som bekant resulterade dessa motioner i att man beslutade verkställa en utredning om fackförbundens avlösning med industriförbund. Praktiskt taget står Landsorganisationen ännu och stampar på samma ståndpunkt, då den industriförbundsplan, som sedermera beslutades, ännu icke blivit förverkligad och synes ha föga utsikt att någonsin bli realiserad.

Men det faktiskt existerande missnöjet bland arbetarna kunde icke för allas vidkommande nedtystas med tillsättandet av en utredningskommision inom Landsorganisationen. Inom vissa lager kände man instinktivt, att om saken skulle hänskjutas till den fackliga byråkratien, skulle den komma att begravas. I synnerhet nere i Skåne diskuterade man livligt vad som kunde och borde göras. Sålunda sammanträdde styrelserna för Lunds fackföreningar till ett gemensamt möte den 17 november 1909 och diskuterade frågan: ”Kan en lokal facklig sammanslutning anses önskvärd, och om så är, hur skall den organiseras?” Efter en livlig debatt överlät mötet åt platsens Arbetarekommun att utlysa ett allmänt möte för frågans ytterligare dryftande. Detta möte kom till stånd först på nyåret 1910. En av de dominerande synpunkterna var, att den rådande organisationsformen var ett hinder för utvecklandet av större livaktighet och aktionskraft. Mötet tillsatte en kommitté, som fick i uppdrag att ”framkomma med skriftligt detaljerade förslag om hur en facklig samorganisation tänkes skola fungera”. I kommittén invaldes G. Andrén och G. Nilsson (socialdemokrater)

⁽¹⁾ Gustav Sjöström har skrivit en längre ”avhandling” om Lundakonferenserna. Dess längd och tidskriftens begränsade utrymme tvingar oss emellertid att nöja oss med en bearbetning, dock med återgivande av allt det väsentliga materialet, som har egentligt historiskt värde.

⁽²⁾ Bland annat förelåg en intressant motion från de skånska gruvarbetarnas fackföreningar i Skromberga, Billesholm, Höganäs och Hyllinge med yrkande att Landsorganisationen skulle ”ombildas till ett hela landet omfattande svenskt, socialistiskt arbetareförbund, vars underavdelningar - endast en på varje plats eller lämpligt område - inom sig samla allt vad arbetare heter”. Se protokollet från Landsorganisationens kongress 1909, sidan 82.

samt Anders Eriksson, Gustav Sjöström och Carl Sjöström (den gången alla ungsocialister).

Till den 24 februari sammankallades ett nytt möte, som skulle behandla det av kommittén utarbetade förslaget, emot vilket en av ledamöterna, G. Andrén, hade anmält reservation. Förslagets allmänna principer kom till uttryck i följande:

”Lunds arbetares samorganisation utgöres av resp. fackföreningars anslutning till densamma och dess uppgifter är:

* att på basis av socialistiska principer tillvarataga och hävda Lunds arbetares ekonomiska, hygieniska och samhällseliga intressen;

* att med ett vaket iakttagande av den ekonomiska utvecklingen genom föredrag, diskussioner och skrifter hålla samtliga arbetare å jour med de nya spörsmål av principiell och taktisk art som därav uppstå, samt

* att i övrigt, icke minst viktigt, med gemensamma krafter stärka organisationen och på allt sätt se till det samtliga arbetare äro organiserade.

Samorganisationen kan som sådan icke tillhöra något politiskt parti. Till nytta för all god andlig utveckling är yttrande- och åsiktsfriheten obegränsad och äger varje medlem och fackförening rätt att å allmänna möten få behandlat de förslag och de ämnen de anse kunna vara för det gemensamma av intresse eller till nytta.⁽³⁾

Vi mötas här av trenne principer, som voro nya för svensk fackföreningsrörelse:

1) facklig lokal samorganisation av de existerande fackföreningarna, 2) dessa samorganisationers oavhängighet av politiska partier, 3) att de skulle vara klart socialistiska.

Visserligen hade det i de socialdemokratiska Arbetarekommunerna redan existerat en art av lokal samorganisation, men denna var ju av politisk karaktär. Den nu föreslagna formen var ännu icke den lokala samorganisation, som sedan kom till stånd som grundval för S. A. C., men den var ett steg i riktning mot densamma. Hävdandet av politisk oavhängighet bröt

⁽³⁾ Ur Lunde Arbetarekommuns arkiv. Protokoll från 1910. Aldrig förut publicerat.

däremot så radikalt mot alla invanda föreställningar, att det måste framkalla ett frenetiskt motstånd från de socialdemokrater, som betraktade det politiska arbetet som det primära, det ekonomiska arbetet som det sekundära. Mötet beslöt också att förkasa det framlagda förslaget. Man ville avvakta resultatet av den av Landsorganisationen igångsatta utredningen.

Fullkomligt fristående från de här skildrade tilldragelserna hade man från annat håll inom den reformistiska fackföreningsrörelsen tagit initiativ till en konferens i Lund mellan fackföreningsrepresentanter från olika platser i Skåne. Initiativet togs av en institution, som kallades Skånes distrikt av Sv. Träarbetareförbundet. Inbjudan var formellt riktad endast till fackföreningar inom den skånska byggnadsindustrien, men det lämnades dock tillträde även åt andra. Till konferensen infunno sig 54 representanter från organisationer i Malmö, Lund, Hälsingborg, Landskrona, Ystad, Trälleborg, Ängelholm m. fl. platser. Det egentliga syftet för konferensen var bildandet av en distriktsorganisation för byggnadsindustrien, men man skulle även diskutera *”nya riktlinjer för fackorganisationerna”*. Och denna fråga kom att bli konferensens huvudfråga. Efter en grundlig generaldebatt framlades dels förslag om bildandet av en distriktsorganisation för den skånska byggnadsindustrien, dels ett uttalande för lokala samorganisationer. Det senare förslaget framlades av Karl Ehneroth från Malmö, en person, som under många år varit verksam inom den ungsocialistiska rörelsen, men som för ett par år sedan dragit sig tillbaka från arbetet inom densamma. Förslaget hade följande lydelse:

”Konferensen uttalar sig för omorganisation byggd på lokala samorganisationer med utträde ur respektive förbund; dock böra vederbörande föreningar göra uttalande och ny konferens sammankallas i slutet av januari 1910.”

Det synes således här ha stått en principstrid mellan de tvenne organisationsprinciperna: industriförbund och lokala samorganisationer. Den lokala samorganisationens idé gick segrande ur striden på konferensen, vilken antog det Ehnerothska förslaget. Konferensen tillsatte vidare en kommitté på fem personer med uppdrag att utarbeta stadgeförslag i enlighet med det antagna principuttalandet. Stadgarna skulle så utsändas till föreningarna innan nästa konferens sammanträdde.

Konferensens beslut väckte helt naturligt uppståndelse, och alla krafter sattes i verksamhet för att om möjligt kväva detta projekt i sin linda. Den socialdemokratiska pressen utmärkte sig i synnerhet, och det skulle vara synd att undanhålla läsarna följande lilla provbit från ”Arbetet” i Malmö:

blott föresvävar mera dunkelt framträder slutligen klart och skarp markerat.

I varje fall vänder sig uttalandet mot de gamla organisationsformerna, till och med mot de tillämnade industriförbunden, och man tar bestämd ståndpunkt för *lokala samorganisationer sammanslutna i en riksorganisation*. Här är formen för den kommande S. A. C. Språnget från Lundakonferensen den 30 januari 1910 till S. A. C:s konstituerande kongress i juni samma år är icke stort. Vi skola i det kommande numret redogöra för de förhandlingar och beslut.

”Lokala samorganisationer skulle bli ett kärkomett byte för den brutala Sv. Arbetsgivareföreningen. Vi se redan nu hur det vattnas i munnen på den. Dess taktik skulle utan tvivel bli den, att den platsvis tvingade arbetarna till underkastelse, tvingade dem till underskrift å personliga kontrakt, körde bort organiserade arbetare och antog oorganiserade i deras ställe. Det bleve arbetsgivarnas himmelrike. Å ena sidan en gemensam arbetsgivareorganisation, å andra sidan vanmäktiga, i anarki upplösta smågrupper bland arbetarna. Ett sådant himmelrike böra våra arbetsgivare aldrig nå. De ha i varje fall aldrig förtjänat det under den spira, som föres i Sv. Arbetsgivareföreningen.”

Vid genomläsandet av denna spådom kostar man gärna på sig ett medlidsamt leende. Det är kanske icke många spåkärringar, som haft en sådan otur vid avfattandet av sibyllinska orakelord. Troligen ger det anförda också mera uttryck för tidningens fromma önskningar än för dess verkliga tro. I varje fall har denna spådom blivit hårdhänt vederlagd av verkligheten. Detta till trots för att arbetsgivare så ofta ingått förbund med de reformistiska organisationerna för att slå ihjäl de lokala samorganisationerna.

Nåväl - i enlighet med den ovan omtalade konferensens beslut samman kallades det en ny konferens den 30 januari 1910. Även denna avhölls i Lund. Alla intresserade fackföreningar kunde sända representanter.

Den första konferensens beslut om att stadgeförslaget skulle utsändas till fackföreningarna blev - så långt vi kunnat utröna - icke fullföljt. Troligen hade tiden varit för kort, men det är också möjligt, att det kunnat ligga andra beräkningar till grund. Den tillsatta kommittén hade nämligen alls icke utarbetat stadgar i enlighet med det givna direktivet. Den framlade däremot en plan för - ett byggnadsindustriförbund!

När man efter uttömmande debatt var redo att fatta beslut förelågo trenne förslag:

1) kommitténs förslag till stadgar för ett byggnadsindustriförbund; 2) förslag från S. Richter, Lund, av följande lydelse: ”Konferensen uttalar, att den anser lämpligast bilda industriförbund men i övrigt avbida den utredning i den fackliga organisationsfrågan, som på senaste Landsorganisationens kongress beslutades”; och 3) ett förslag av G. Sjöström, Lund: ”Konferensen uttalar önskan om en större solidaritet arbetaregrupperna emellan och behovet av en annan stridstaktik, som ej kräver så stora ekonomiska uppoffringar, men ändå bleve effektfullare.” Vidare uttalades det i försla-

get, att ”där sammanhållningen ej kunde åstadkommas på grundval av de gamla organisationsformerna, skulle det bildas lokala samorganisationer centraliserade i en dem alla omfattande riksorganisation”, och skulle konferensen utse en kommitté, som skulle få i uppdrag ”att utarbeta ett detaljerat förslag till konferens med alla de i hela Sverige, som ville ansluta sig till en sådan organisation.”

I slutvoteringen erhöll Sjöströms förslag 19 röster. 19 röster tillföll Richters förslag. Som ordförande satt Johan Nilsson, Lomma, då tillhörande den ungsocialistiska rörelsen, och han lade sin utslagsgivande röst för det Sjöströmska förslaget, som således förklarades vara antaget med 20 röster mot 19.

Därefter tillsattes en kommitté, som skulle vidtaga de åtgärder, som fordrades för att konferensens beslut skulle taga gestalt i det levande livet. I denna kommitté invaldes Carl Nilsson och Otto Andersson, Hälsingborg, Anton Andersson, Hyllinge, G. Sjöström, Lund (samtliga ungsocialister) samt Knut Lindström, Bjuv (socialdemokrat). Det var denna kommitté, som sedan gick under benämningen ”Lundakommittén”.

Konferensen antog dessutom ett av Gustav Sjöström framlagt förslag till utalande, format som en appell till de fackligt organiserade arbetarna. Vi återgiva det sådant det sedermera infördes i ”Brand”. Uttalandet hade följande lydelse:

”Valda ombud från fackföreningar inom Skåne, ramlade till konferens i Lund, ha på tal om lämpligaste formen för arbetarnas organisatoriska kamp mot kapitalismen över huvud taget beslutat följande:

I en tid, då den kapitalistiska utvecklingen på ett hänsynslöst sätt bringat samhörighetskänslan mellan människor på förfall, varigenom uppstått en klyfta mellan folk av samma slag och delat dem i två klasser: bestulna och tjuvar, är det de betrycktas och bestulnas skyldighet, att genom sammanslutning, med gemensamma krafter, med organisation som medel, på det kraftigaste sätt bekämpa och störta denna orättvisa. Arbetarna, de bestulna, bestulna på alla friheter utom friheten att hungra och frysa ihjäl, har genom de hittillsvarande organisationerna i någon mån motverkat det kapitalistiska förtrycket. Men nöden blir större, och då detta sker trots organisationerna, har mången av okunnighet trots hela felet ligga i dem och därför vänt dem ryggen, men är det konferensens

mening, att allt bör göras för att ånyo få in god och inbördes solidaritet och enhällig kamp mot orättvisorna. Vi se den ekonomiska utvecklingen tendera dithän, att alla vi förtryckta, oavsett olika yrkesgrenar, endast ha att sammansluta oss i en organisation. De nuvarande specialiserade förbunden äro och böra med det första bliva en övervunnen ståndpunkt, och gent emot den kapitalistiska sammanslutningen till en kompakt massa, ha vi att sammansluta oss proletäriskt. Lösningen av formen för våra fackorganisationer kunna vi icke helt finna i den projekterade så kallade industriförbundsorganisationen. Må vara att den är en betydande förenkling av hittills prövade former, men anse vi dock icke de vara de bästa till följd av de gemensamma intressen vi arbetare ha. För att göra dessa intressen medvetna bland alla kamrater anse vi den bästa formen för arbetarnas sammanslutning ligga i de så kallade lokala samorganisationerna, centraliserade i en dem alla omfattande riksorganisation.

En ny förbittrad kamp förestår arbetarna mot kapitalismen, en ny anda är därför nödvändig inom våra leder och en ny taktik måste användas. En taktik, som noga inser den ekonomiska utvecklingen och anpassar sig därefter, kan, med alla de fördelar av bättre solidaritet, vilken uppstår av medvetenheten om gemensamma intressen, då vi alla tillhöra en organisation, med lika stor, ja, med större effektivitet användas i den i en riksorganisation organiserade lokala samorganisationen. Konferensen hemställer därför till arbetarna landet runt, att genast till behandling upptaga frågan om anslutning till denna nya organisationsform och uppdraga åt en kommitté att utarbeta förslag till stadgar till en dylik sammanslutning, och sammankalla till en hela landet omfattande kongress, baserad på anslutning till den lokala samorganisationens idé. Leve arbetarnas proletariska sammanslutning! Leve dess proletariska kamp mot kapitalismen!”

Det ligger över uttalandet ett visst trevande och famlande. Men detta är ju helt naturligt, och hur skulle det egentligen kunnat vara annorlunda? Alla mänsklighetens nya steg på okända områden bli nödvändigt stapplande. Först småningom kommer stadgan och styrkan. Det som till en början